

Підвищення ефективності кадрового потенціалу органів влади щодо реалізації заходів у сфері національно-патріотичного виховання молоді

Корнієвський С. В., Управління молоді і спорту Дніпропетровської облдержадміністрації

У статті визначено, що в сучасних умовах стає актуальною необхідність вироблення методологічного забезпечення практичної діяльності органів влади в сфері національно-патріотичного виховання молоді. Проводиться аналіз проблемного поля формування та реалізації політики національно-патріотичного виховання та надається методика підвищення кваліфікації працівників органів влади з метою ефективної організації та здійснення заходів політики. Зазначається що, нормативно-правова база, яка забезпечує впровадження політики національно-патріотичного виховання, потребує певного удосконалення на рівні цільового, суб'єктно-об'єктного, змістовного компонентів виховного процесу. Надається перелік конкретизованих вимог організації національно-патріотичного виховання: проведення виховання на системній основі; забезпечення його планового характеру; координація діяльності органів влади та громадських організацій; постійний пошук нових напрямків, форм і методів; підвищення кваліфікації посадових осіб.

Автор вважає, що в сучасних умовах готовність і здатність держави проводити політику національно-патріотичного виховання молоді залежать, в першу чергу, від її позиції і відповідей щодо низки актуальних питань. По-перше, це визначення смислових концептів національно-патріотичного виховання як першочергового завдання органів державної влади, втілюючи прагнення мільйонів українців щодо збереження незалежності та територіальної цілісності держави. По-друге, це усвідомлення того, що процеси національно-патріотичного виховання сьогодні потребують більш універсальних підходів. По-третє, це визначення змістовного поля і характеру взаємодії державних органів та інститутів громадянського суспільства в постановці і вирішенні життєво важливих для країни проблем.

Окремо розглядаються науково-методичні проблеми національно-патріотичного виховання.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання; цілі національно-патріотичного виховання; суб'єкти національно-патріотичного виховання; об'єкти національно-патріотичного виховання; проблематика національно-патріотичного виховання; методика національно-патріотичного виховання

Efficiency improvement of the authorities personnel potential concerning measures implementing in the sphere of the national and patriotic education of youth

Korniievskiy S. V., Department of Youth and Sports of Dnipropetrovsk Regional State Administration

It is determined in the article that under the modern conditions the necessity of developing methodological practice support of state authorities in the sphere of national and patriotic education of young people becomes urgent. An analysis of the problem field of the formation and implementation of the policy of national and patriotic education is conducted and a methodology for raising the skill level of the employees of state authorities, local governments for the purpose of effective organization and implementation of measures for national and patriotic education at the local level is provided. The basic specified requirements of the organization of the national and patriotic education should be attributed: conducting of the national and patriotic education of young people on a systematic basis; ensuring the planned nature of the national and patriotic education; coordinating of the state authorities activity, local government bodies and public organizations in the field of national and patriotic education; permanent searching for new directions, forms and methods of the national and patriotic education of youth; skill developing of persons involved in the processes of the national and patriotic education.

The author believes that in present-day conditions, the readiness and ability of the state to pursue the policy of the national and patriotic education of young people depend primarily on its position and responses to a number of topical issues. Firstly, it is the definition of semantic concepts of national and patriotic education as a priority task of the state authorities with embodying the aspirations of millions of Ukrainians to preserve the independence and territorial integrity of the state. Secondly, it is awareness that

today the processes of the national and patriotic education require more universal approaches. Thirdly, it is a definition of the semantic space and the interaction nature of the state bodies and civil society institutions in the statement and solution of vital problems for the country.

Another current issue is the problem differentiation of the national and patriotic education into its constituent elements on different grounds and a more in-depth study of them.

Keywords: national and patriotic education, goals of national and patriotic education; subjects of national and patriotic education; objects of national and patriotic education; problems of national and patriotic education; methods of national and patriotic education

Повышение эффективности кадрового потенциала органов власти по реализации мероприятий в сфере национально-патриотического воспитания молодежи

Корниевский С. В., Управление молодежи и спорта Днепропетровской облгосадминистрации

В статье определено, что в современных условиях становится актуальной необходимостью выработки методологического обеспечения практической деятельности органов власти в сфере национально-патриотического воспитания молодежи. Проводится анализ проблемного поля формирования и реализации политики национально-патриотического воспитания и предоставляется методика повышения квалификации работников органов власти с целью эффективной организации и осуществления мероприятий политики. Отмечается что, нормативно-правовая база, которая обеспечивает внедрение политики национально-патриотического воспитания, требует определенного совершенствования на уровне целевого, субъектно-объектного, содержательного компонентов воспитательного процесса. Предоставляется перечень конкретизированных требований организации национально-патриотического воспитания: проведение воспитания на системной основе; обеспечения его планового характера; координация деятельности органов власти и общественных организаций; постоянный поиск новых направлений, форм и методов; повышение квалификации должностных лиц.

Автор считает, что в современных условиях готовность и способность государства проводить политику национально-патриотического воспитания молодежи зависит, в первую очередь, от ее позиции и ответов по ряду актуальных вопросов. Во-первых, это определение смысловых концептов национально-патриотического воспитания как первоочередной задачи органов государственной власти, воплощая стремление миллионов украинцев по сохранению независимости и территориальной целостности государства. Во-вторых, это осознание того, что процессы национально-патриотического воспитания сегодня требуют более универсальных подходов. В-третьих, это определение содержательного поля и характера взаимодействия государственных органов и институтов гражданского общества в постановке и решении жизненно важных для страны проблем.

Отдельно рассматриваются научно-методические проблемы национально-патриотического воспитания.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание; цели национально-патриотического воспитания; субъекты национально-патриотического воспитания; объекты национально-патриотического воспитания; проблематика национально-патриотического воспитания; методика национально-патриотического воспитания

Постановка проблемы.

Ефективна реалізація основних напрямів національно-патріотичного виховання молоді неможлива без консолідації діяльності органів державної влади всіх рівнів, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, а також наукових і освітніх установ. Практика реалізації політики національно-патріотичного виховання не може бути цілеспрямованою і системною без серйозно-

го наукового обґрунтування. Прийняті Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки та Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді містять в собі теоретичні позиції за основними аспектами патріотичного виховання. Ефективне виконання зазначених актів актуалізує необхідність вироблення методологічного забезпечення практичної діяльності органів влади у сфері національно-патріотичного виховання молоді.

Аналіз досліджень і публікацій.

Значний внесок у закладення теоретичних основ формування політики національно-патріотичного виховання молоді внесли такі науковці як І. Бех, Є. Бородін, О. Бояринцев, М. Вавринчук, О. Діденко, А. Загородня, В. Кротюк, Н. Майборода, С. Оришко, О. Рак, К. Чорна, М. Яруш.

Проблеми національно-патріотичного виховання підростаючого покоління в освітній сфері досліджували В. Івашковський, О. Боярчук, О. Глазова, О. Докукіна, К. Журба, О. Каплуновська, В. Ложкіна, О. Матвійчук, В. Назаров, А. Нетудихатка, С. Пасацька, В. Сорока, Т. Черкашина, В. Яхонтова та ін.

Зважаючи на таку увагу науковців, можна обґрунтовано зазначити, що національно-патріотичне виховання сьогодні є найбільш досліджуваним з усіх інших видів виховання, а одержувані в ході досліджень результати мають значний вплив на якісний розвиток знань в теорії виховання в цілому, але на рівні методологічного забезпечення діяльності органів державної влади ці питання потребують більш глибокого вивчення.

Метою статті є аналіз проблемного поля формування та реалізації політики національно-патріотичного виховання та надання методики підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування з метою ефективної організації та здійснення заходів із національно-патріотичного виховання на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу.

В сучасних умовах готовність і здатність держави проводити політику національно-патріотичного виховання молоді залежать, в першу чергу, від її позиції і відповідей щодо низки актуальних питань. По-перше, це визначення смислових концептів національно-патріотичного виховання як першочергового завдання органів державної влади, втілюючи прагнення мільйонів українців щодо збереження незалежності та територіальної цілісності держави. По-друге, це усвідомлення того, що процеси національно-патріотичного виховання сьогодні потребують більш універсальних підходів. По-третє, це визначення змістовного поля і характеру взаємодії державних органів та інститутів громадянського

суспільства в постановці і вирішенні життєво важливих для країни проблем.

Однією з ключових проблем національно-патріотичного виховання молоді є проблема його вдосконалення як виховного процесу на рівні всіх компонентів – цільового, суб'єктно-об'єктного, змістовного, операційно-діяльнісного, аналітико-результативного [3, с. 26].

Зупинимося на цільовій спрямованості національно-патріотичного виховання. В Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді його метою визначено формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [7].

З наведеного переліку цілей видно, що інтегровані завдання громадянського, духовно-морального та соціального виховання в цілому віднесені до цільової області національно-патріотичного виховання, тобто патріотичне виховання вживається в значенні громадського виховання в цілому, включає складовими елементами всі інші види (напрямки) виховання.

З комплексних позицій гуманітарних і соціально-економічних наук, формування особистості людини відбувається в трьох його найбільш важливих сферах життя – свідомості, відносинах і діяльності. Якщо результати національно-патріотичного виховання в сфері свідомості і відносин відображені чітко (патріотична свідомість та почуття любові і вірності Батьківщині), то про необхідність патріотичної поведінки і діяльності громадянина в Концепції йдеться невиразно, не проводиться найважливіша думка – патріотизм, в першу чергу, повинен проявлятися в патріотичних вчинках, соціальній активності.

Не можна забувати і про те, що на цільовому рівні національно-патріотичне виховання дітей та молоді, крім спрямованості на формування соціально значущих якостей, фокусується на досягненні інших цілей виховного процесу – успішної соціалізації

підростаючих поколінь в сучасних умовах і саморозвитку людини як суб'єкта діяльності, як особистості і як індивідуальності.

Важливе питання патріотично орієнтованого виховного процесу – його суб'єктна база. Якщо знову звернутися до Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, то коло соціальних інститутів виховання визначається органами державної влади, громадськими організаціями, сім'єю, освітніми закладами, іншими соціальними інститутами.

Актуальним завданням сучасного процесу національно-патріотичного виховання є надання йому суб'єктно-суб'єктного характеру, забезпечення активної ролі дітей і молоді в своєму морально-патріотичному розвитку. Без відображення їх активної суб'єктної позиції в умовах життя в демократичному суспільстві дезавуюються демократичний характер виховання підростаючого покоління в нашій країні, такі найважливіші принципи виховання, як гуманізація виховного процесу, ціннісно-демократична орієнтація управління розвитком молоді, пріоритетний вплив у виховному процесі на реальну соціальну ситуацію, в якій здійснюється життєдіяльність молоді людини та її сім'ї.

Ця теза ґрунтується на визначенні молодіжної роботи, яке наведене у Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. За цим визначенням молодіжна робота є «ключовим словом» для всіх видів діяльності соціального, культурного, освітнього або політичного характеру, що робиться разом із молоддю, для молоді та силами самої молоді [6].

Також аналіз європейського досвіду розвитку політичних інститутів показує, що в умовах поширення інструментів колективної участі, органи влади можуть систематично отримувати різноманітну допомогу і залучати до вирішення проблем все більше представників молодіжної громадськості. Молоді люди хочуть і готові спільно шукати відповіді на питання, що мають відношення до їх життя, що, з одного боку, призводить до більшої легітимності, а з іншого – до підвищення ефективності прийняття рішень [5].

Стосовно об'єктів національно-патріотичного виховання, потрібно зазначити, що в Концепції національно-патріотичного ви-

ховання дітей і молоді ці об'єкти не наведені. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки визначає цільові групи, до яких відносяться молоді громадяни, котрі визначають свої життєві перспективи та потребують, насамперед, світоглядної опори, що не суперечить їхньому практичному досвіду, але розкриває нові можливості, а також діти з огляду на актуальність для них прикладів для наслідування, способів поведінки, що дають їм визнання в колективі однолітків і серед дорослих [9].

На нашу думку, необхідно надати більш чітке визначення об'єктів національно-патріотичного виховання.

Також актуальним є диференціація проблематики національно-патріотичного виховання на її складові елементи за різними підставами та більш глибоке вивчення їх – тобто питання патріотичних ідеалів, ціннісних орієнтацій і позицій, установок, світогляду, формування патріотичних почуттів, стосунків, поведінки тощо, особливості змісту та організації національно-патріотичного виховання з різними категоріями дітей та молоді (соціально дезадаптованими дітьми, дітьми з внутрішньо переміщених родин та ін.).

Розглядаючи міждисциплінарні проблеми національно-патріотичного виховання, тобто такі, що входять в предмет дослідження інших гуманітарно-соціальних наук (філософії, соціології, політології, історії, психології тощо), пріоритетним видається питання: «Що ж таке патріотизм в сучасних умовах, що він в себе включає на рівні конкретної особистості людини?». Важливість правильної відповіді на це питання вкрай велика, тому що виведені з нього якості є метою національно-патріотичного виховання дітей та молоді, тісно корелюють з цінностями демократичної держави, що має європейський вектор свого розвитку.

В. А. Кротюк, проводячи аналіз досліджень проблеми патріотизму, вказує на різноманітність і неоднозначність тлумачення терміна «патріотизм». Автор вважає, що багато в чому це пояснюється складною природою даного явища, неординарністю його структури, багатоманітністю форм вияву тощо. Крім того, проблема патріотизму розглядається в

різних історичних, соціально-політичних і економічних умовах, залежно від сформованих поглядів і виробленої під впливом різних чинників особистої громадянської позиції, в тому числі стосовно своєї Вітчизни.

Науковець умовно диференціював різноманіття підходів до розуміння патріотизму, наявних у науково-дослідній літературі, за низкою напрямків, які наведені в таблиці 1.

Табл. 1. Підходи до розуміння патріотизму

Напрямок	Сутність
піднесено-емоційний	фіксація позитивного ставлення до Батьківщини в абстрактній формі
активно-діяльнісний	почуття, втілене в дієву спонукальну силу
явище суспільної свідомості	потенціал відродження суспільства на переломних етапах його розвитку
державний	виявлення суб'єктами патріотизму почуття національної гордості за державу
особистісний	першочергова роль надається суб'єкту патріотизму, тобто особистості
духовно-релігійний	патріотизм - вершина духовно-релігійного самовиявлення особистості

За результатами аналізу В. А. Кротюк пропонує наступне визначення патріотизму: «Патріотизм – одна з найбільш значущих цінностей, притаманних усім сферам суспільства і держави, є найважливішим духовним надбанням особистості, характеризує вищий рівень її розвитку і виявляється в активно-діяльнісній самореалізації на благо Вітчизни. Патріотизм уособлює любов до своєї Вітчизни, причетність до її історії, культури, досягнень, становить духовно-моральну основу особистості, що формує її громадянську позицію і потребу в гідному, самовідданому, жертвовному служінні Батьківщині. Патріотизм є своєрідним фундаментом суспільного і державного будівництва, ідеологічним підґрунтям його життєздатності, однією з першоосновних умов ефективного функціонування всієї системи соціальних і державних інститутів» [2].

Аналіз поглядів науковців дає підстави стверджувати, що перелік якостей громадянина-патріота корелює з основними структурними компонентами патріотизму – патріотичними свідомістю, відносинами і діяльністю. Патріотизм виступає в єдності духовності, громадянськості та соціальної активності особистості; в цьому одночасно виявляються цілісність і нерозривність процесу виховання як соціального явища, неможливість розмежувати його в реальній практиці на самостійні напрямки.

Наступна група актуальних проблем національно-патріотичного виховання – організаційні. До них можна віднести наступні: структура та організаційне забезпечення реалізації державної політики національно-патріотичного виховання дітей та молоді; організаційні механізми координації діяльності органів державної влади всіх рівнів, органів місцевого самоврядування, наукових і освітніх установ, інститутів громадянського суспільства; організація міжсекторної взаємодії у сфері національно-патріотичного виховання; підвищення кваліфікації і професійна перепідготовка працівників органів влади, на яких покладені питання національно-патріотичного виховання, активістів громадських організацій національно-патріотичного спрямування та інших суб'єктів національно-патріотичного виховання тощо.

З метою активізації роботи щодо вирішення зазначених проблем на урядовому рівні створено Міжвідомчу комісію з питань національно-патріотичного виховання [10], а на рівні місцевих державних адміністрацій – координаційні ради з питань національно-патріотичного виховання [8].

Окремо необхідно розглянути науково-методичні проблеми національно-патріотичного виховання. Це методика організації національно-патріотичного виховання в різних типах освітніх установ;

методика організації виховання у громадських об'єднаннях, військово-патріотичних і спортивних молодіжних клубах; відбір змісту освіти за навчальними предметами і актуалізація в ньому національно-патріотичних ідей; міждисциплінарна інтеграція патріотичних знань; використання активних форм, методів і прийомів навчання у процесах національно-патріотичного виховання дітей і молоді; узагальнення, систематизація та поширення накопиченого передового досвіду у сфері національно-патріотичного виховання.

З метою підвищення кваліфікації працівників райдержадміністрацій, виконавчих комітетів міських рад та об'єднаних територіальних громад, на яких покладені питання національно-патріотичного виховання дітей і молоді, в управлінні молоді і спорту Дніпропетровської облдержадміністрації розроблена методика проведення навчальних семінарів для зазначених осіб за темою: «Формування заходів політики національно-патріотичного виховання дітей та молоді на основі використання власного виховного потенціалу території».

Навчальна ціль семінару – узагальнення теоретичних знань щодо процесу формування та реалізації політики національно-патріотичного виховання молоді на регіональному та місцевому рівні і набуття практичних навичок щодо аналізу ефективності її заходів.

В ході семінару його учасники на підставі вивчення і аналізу теоретичного матеріалу щодо проблем національно-патріотичного виховання дітей та молоді мають визначити рівень впливу політики у цій сфері на суспільну свідомість місцевого співтовариства; сформулювати висновки стосовно впровадження заходів політики національно-патріотичного виховання на місцевому рівні; розробити рекомендації щодо доцільності впровадження заходів політики; визначити основні можливі пріоритетні напрями діяльності на майбутнє.

Очікувані навчальні результати семінару:
Знати:

- засади формування та реалізації політики національно-патріотичного виховання;

- специфіку основних сфер національно-патріотичного виховання;
- особливості використання виховного потенціалу обраної території у національно-патріотичному вихованні дітей та молоді;
- особливості управлінських дій щодо визначення змісту, етапів, методів, важелів та інституцій політики національно-патріотичного виховання.

Вміти:

- формулювати мету і завдання політики національно-патріотичного виховання;
- виявляти загальні тенденції щодо змін у суспільній свідомості місцевого співтовариства;
- мати навички щодо використання індикаторів ефективності реалізації заходів із національно-патріотичного виховання дітей та молоді;
- розробляти рекомендації щодо впровадження заходів із національно-патріотичного виховання;
- опанувати практичні навички щодо розрахунку показників ефективності заходів із національно-патріотичного виховання.

На першому етапі семінару з учасниками проводиться обговорення проблемної ситуації, яка склалась у сфері національно-патріотичного виховання, а саме:

- відсутність ефективного механізму формування та реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання; брак комунікацій з громадянським суспільством з питань національно-патріотичного виховання;

- недостатні зусилля держави у сфері політики консолідації суспільства, формування активної громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості громадян України, особливо дітей і молоді;

- брак духовності і моральності у суспільстві;

- наявність істотних відмінностей у системах цінностей, світоглядних орієнтирах груп суспільства, населення певних територій держави, окремих громадян;

- наявність імперсько-тоталітарних рудиментів у суспільній свідомості та зумовлених нищенням української духовно-культурної спадщини та історичної пам'яті розбіжностей в уявленнях про історичне ми-

нуле, зокрема про тоталітарну добу, голодомори і політичні репресії;

- незавершеність процесу формування національного мовно-культурного простору, стійкості його ціннісної основи до зовнішнього втручання;

- відсутність єдиної державної інформаційно-просвітницької політики щодо питань організації та висвітлення заходів із національно-патріотичного виховання;

- перетворення інформаційного простору на поле маніпуляцій суспільною свідомістю, продукування ціннісної дезорієнтації;

- недостатня нормативно-правова урегульованість сфери національно-патріотичного виховання;

- недостатній рівень гармонізації законодавства й управлінських практик у сфері формування громадянської позиції з законодавством та кращими практиками держав Європейського Союзу та інших розвинутих держав;

- відсутність єдиних методичного та термінологічного підходів до процесу національно-патріотичного виховання;

- відсутність єдиних стандартів щодо процесів, суб'єктів, їх компетенцій та повноважень, якості діяльності у сфері національно-патріотичного виховання;

- недостатність кваліфікованого кадрового потенціалу в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у навчальних закладах для організації та здійснення заходів із національно-патріотичного виховання, нерозвиненість низової ланки в системі координації виховних процесів у цьому напрямі;

- низький рівень матеріально-технічного забезпечення та розвитку інфраструктури у сфері національно-патріотичного виховання [9].

На наступному етапі визначаються причини, як привели до виникнення вищенаведених проблем:

- відсутність у системі виховання комплексної програми впливу на особистість з метою розвитку патріотичних почуттів;

- в умовах економічної кризи відбувається процес соціальної та моральної деградації значної частини молоді, заміна ду-

ховних цінностей та громадянських ідеалів культом «золотого тільця»;

- на зміну концепції виховання колективізму почала впроваджуватись ідея формування індивідуалізму, егоцентризму, замість виховання патріотизму почало пропагуватись зневажливе ставлення до вітчизняної історії [1];

- з поширенням інтернету посилюється негативний вплив кіберпростору на молоді, у тому числі щодо поняття «патріотизм»;

- відсутність наукових досліджень, присвячених військово-патріотичному вихованню молоді та її професійній орієнтації на військову службу;

- завдання, які були визначені низкою нормативно-правових актів з національно-патріотичного виховання, не були досягнуті з причин недостатнього фінансування та неефективного контролю;

- незадовільний рівень знань та навичок спеціалістів у центральних, регіональних та місцевих органах влади, які відповідають за реалізацію політики національно-патріотичного виховання, відсутність можливостей для професійного розвитку та підвищення кваліфікації (внаслідок відсутності коштів і плинності кадрів);

- відсутність повної статистичної інформації на обласному рівні та рівні міст і районів, яка дозволяла б моніторинг ефективності заходів політики національно-патріотичного виховання, відповідно до сучасних пріоритетів та завдань політики, та була б порівнювальна з європейськими статистичними стандартами.

Тож проблема, винесена для обговорення і вирішення в ході семінару, полягає в тому, що території через неефективну політику національно-патріотичного виховання не спроможні використати на належному рівні власний виховний потенціал у зазначеній сфері.

На підставі аналізу особливостей реалізації політики національно-патріотичного виховання на певній території необхідно:

- здійснити поглиблене вивчення теоретичної сутності політики національно-патріотичного виховання, особливостей її реалізації в умовах зовнішніх загроз та викликів;

- провести узагальнення особливостей реалізації заходів політики на обраній території (місто, район, ОТГ);
- дослідити основні індикатори ефективності реалізації заходів із національно-патріотичного виховання дітей та молоді,

на основі дослідження оцінити тенденції змін суспільної свідомості в громаді;

- сформулювати дієві рекомендації щодо оперативного впровадження заходів політики для забезпечення позитивної динаміки розвитку місцевої спільноти.

Табл. 2. Форма звітності для виконання завдань семінару

Етапи роботи	Форма звітності
Узагальнення теоретичної сутності політики національно-патріотичного виховання, особливостей її реалізації в умовах зовнішніх загроз та викликів, виявлення переваг і недоліків чинного законодавства в цій сфері та надання практичних рекомендацій щодо формування заходів політики.	Обґрунтувати переваги і недоліки чинного законодавства стосовно національно-патріотичного виховання та надати результати у вигляді компаративного аналізу в розрізі: зарубіжний досвід / чинне національне законодавство.
Характеристики діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій у сфері національно-патріотичного виховання на місцевому рівні.	Використовуючи індикатори та показники, визначається характеристика діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій у сфері національно-патріотичного виховання на місцевому рівні
Експертизи доцільності впровадження заходів політики, їх відповідності Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки.	На підставі даних щодо виконання Плану заходів з національно-патріотичного виховання, відповідності їх заходів цілям та пріоритетам Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки оцінюється доцільність та ефективність впровадження заходів Плану.
Оцінки власного виховного потенціалу обраної території та можливостей його використання у національно-патріотичному вихованні.	Використовуючи приклади, визначається рівень власного виховного потенціалу обраної території.
Узагальнення отриманих результатів дослідження, формулювання висновків та визначення можливих пріоритетних напрямів роботи на майбутнє.	Проводиться узагальнення отриманих результатів дослідження (етапи 1 – 4), формулюються висновки та визначаються можливі пріоритетні напрями роботи на майбутнє.

В таблиці 2 наведені зазначені етапи роботи та відповідна форма звітності.

Практичні рекомендації для території, обраної для дослідження (місто, район, ОТГ), мають зводитись до наступного:

1. Узагальнення теоретичної сутності політики національно-патріотичного виховання, особливостей її реалізації в умовах зовнішніх загроз та викликів, виявлення переваг і недоліків чинного законодавства в цій сфері та надання практичних рекомендацій щодо формування заходів політики.

2. Характеристики діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій у сфері національно-патріотичного виховання на місцевому рівні.

3. Оцінки рівня впливу політики національно-патріотичного виховання на суспільну свідомість громади та визначення загальної тенденції щодо її зміни.

4. Експертизи доцільності впровадження заходів політики, їх відповідності цілям Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки та визначенні можливих пріоритетних напрямів роботи на майбутнє.

5. Виявлення факторів, що впливають на формування у молоді національно-патріотичної свідомості.

Для характеристики діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій у сфері на-

ціонально-патріотичного виховання на місцевому рівні обирається для дослідження територія (місто, район, ОТГ) та визначаються наступні індикатори:

- участь влади у проведенні заходів, спрямованих на реалізацію патріотичного виховання в закладах системи освіти, культури, спорту;

- участь влади у підтримці молодіжних волонтерських проєктів;

- участь влади у заходах молодіжної професійної й самодіяльної творчості;

- участь влади у залученні до патріотичного виховання дітей та молоді учасників бойових дій на Сході України, членів сімей Героїв Небесної Сотні, бійців АТО та їхніх сімей, діячів сучасної культури, мистецтва, науки, спорту, які виявляють активну громадянську і патріотичну позицію;

- участь влади у проведенні заходів, спрямованих на утвердження здорового способу життя молодих громадян з урахуванням принципів національно-патріотичного виховання;

- участь влади у налагодженні співпраці з військовими формуваннями України з метою мотивації готовності молоді до вибору військових професій;

- сприяння органами влади роботі клубів за місцем проживання, центрів патріотичного виховання, які здійснюють патріотичне виховання молоді;

- участь влади у проведенні всеукраїнської дитячої військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»);

- рівень співпраці органів влади з дитячими і молодіжними громадськими організаціями (об'єднаннями), які здійснюють патріотичне виховання молоді;

- організаційна та фінансова підтримка органами влади програм, проєктів громадських організацій, спрямованих на національно-патріотичне виховання дітей та молоді.

Показниками зазначених індикаторів мають бути кількість проведених заходів та кількість охоплених осіб.

Для експертизи доцільності впровадження заходів політики, їх відповідності цілям Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки та визначенні можливих пріоритетних на-

прямів діяльності на майбутнє використовуються дані щодо виконання Плану заходів із національно-патріотичного виховання (затвердженого на території, що досліджується), відповідності його заходів цілям та пріоритетам зазначеної Стратегії.

Для оцінки власного виховного потенціалу обраної території та можливостей його використання у національно-патріотичному вихованні необхідно проаналізувати наявність наступних прикладів:

- героїчної боротьби за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності у різні історичні періоди, а саме княжої доби, українських козаків, Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху в Україні;

- мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004, 2013–2014 роках, учасників антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях;

- героїзму українців, які боролися в арміях держав - учасників Антигітлерівської коаліції та в рухах опору нацистській Німеччині та її союзникам під час Другої світової війни 1939–1945 років, учасників міжнародних операцій з підтримки миру і безпеки;

- внесків у скарбницю світової цивілізації, зокрема у сферах освіти, науки, культури, мистецтва, спорту.

Також одним із важливих чинників виховного потенціалу території має бути поширення інформації про земляків, які стали жертвами комуністичного та інших тоталітарних режимів в Україні, Голодомору, політичних репресій і депортацій.

На заключному етапі семінару проводиться узагальнення отриманих результатів дослідження (етапи 1-4), формулюються висновки та визначаються можливі пріоритетні напрями роботи на майбутнє.

Наведена методика обговорювалась в ході проведення міжрегіональної науково-практичної конференції «Молодіжна політика та молодіжна робота» [4].

Ефективність запропонованої методики була доведена під час проведення низ-

ки семінарів із працівниками структурних підрозділів із питань молоді райдержадміністрацій, виконавчих комітетів міських рад та об'єднаних територіальних громад Дніпропетровської області.

Висновки.

1. Нормативно-правова база, яка забезпечує впровадження політики національно-патріотичного виховання, в цілому сформована і є надійною теоретичною основою для реалізації заходів політики, але потребує певного удосконалення на рівні цільового, суб'єктно-об'єктного, змістовного компонентів виховного процесу.

2. До основних конкретизованих вимог організації національно-патріотичного виховання слід віднести:

- проведення національно-патріотичного виховання молоді на системній основі;
- забезпечення планового характеру на-

ціонально-патріотичного виховання, що передбачає затвердження відповідної державної цільової програми;

- координація діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій у сфері національно-патріотичного виховання;

- постійний пошук нових напрямків, форм і методів національно-патріотичного виховання молоді;

- підвищення кваліфікації осіб, які задіяні в процесах національно-патріотичного виховання.

3. Поширення запропонованої автором методики формування заходів політики національно-патріотичного виховання дітей та молоді на основі використання власного виховного потенціалу територій сприятиме підвищенню кадрового потенціалу органів влади у зазначеній сфері.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бояринцев О. А. Громадські молодіжні організації як чинник патріотичного виховання молоді / О. А. Бояринцев // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 20. – С. 322-327.
2. Кротюк В. А. Сучасні концепції дослідження патріотизму / В. А. Кротюк // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер. : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2013. – № 5. – С. 52-58.
3. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. / В. І. Лозова, Г. В. Тройко. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків: ОВС, 2002. – 400 с.
4. Корнієвський С. В. Методологія аналізу діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері національно-патріотичного виховання молоді / С. В. Корнієвський // Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали міжрегіональної наук.-практ. конф., 23 грудня 2016 р., м. Дніпро. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. – С. 38-41.
5. Корнієвський С. В. Розширення доступу молоді до прийняття політичних рішень / С. В. Корнієвський // Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали II міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 грудня 2017 р., м. Дніпро. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2017. – С. 65-67.
6. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. – Режим доступу : http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/03/20/1/PDF_Ukr_text_Portfolio.pdf.
7. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах: наказ МОН України від 16 черв. 2015 р. № 641. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ru/абои^тіпіе^у/погта^уе/4068>.
8. Про затвердження Типового положення про координаційну раду з питань національно-патріотичного виховання при місцевій державній адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 07 груд. 2016 р. № 999. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249625271>.
9. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки: Указ Президента України від 13 жовт. 2015 р. № 580/2015. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015.
10. Про утворення Міжвідомчої комісії з питань національно-патріотичного виховання: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липн. 2015 р. № 524. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/524-2015-p>.

REFERENCES

1. Boiaryntsev, O.A. (2012). Hromadski molodizhni orhanizatsii yak chynnyk patriotychnoho vykhovannia molodi [Public youth organizations as a factor in the patriotic upbringing of young people]. *Bulletin of the Glukhiv National Pedagogical University named after Alexander Dovzhenko*, 20, 322-327 [in Ukrainian].
2. Krotiuk, V.A. (2013). Suchasni kontseptsii doslidzhennia patriotyizmu [Contemporary Concepts of the Study of Patriotism]. *Bulletin of the National Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise*, 5, 52-58 [in Ukrainian].
3. Lozova, V. I., & Troiko, H.V. (2002). *Teoretychni osnovy vykhovannia i navchannia: navch. posib. [Theoretical foundations of education and training]*. Kharkiv: OVS [in Ukrainian].

4. Korniiievskiyi, S.V. (2016). *Metodolohiia analizu diialnosti orhaniv derzhavnoi vlady ta mistsevoho samovriaduvannia v sferi natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodi* [Methodology for analyzing the activities of state authorities and local self-government bodies in the field of national-patriotic education of youth]. Youth policy and youth work. Dnipro: DRIPA NAPA [in Ukrainian].
5. Korniiievskiyi, S.V. (2017). *Rozshyrennia dostupu molodi do pryiniattia politychnykh rishen* [Enhancing the access of young people to political decision-making]. Youth policy and youth work. Dnipro: DRIPA NAPA [in Ukrainian].
6. *Portfolio molodizhnoi roboty Rady Yevropy* [Portfolio of youth work of the Council of Europe]. Retrieved from: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/03/20/1/PDF_Ukr_text_Portfolio.pdf [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi, Zakhodiv shchodo realizatsii Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi ta Metodichnykh rekomendatsii shchodo natsionalno-patriotychnoho vykhovannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [On Approval of the Concept of National-Patriotic Education of Children and Youth, Measures to Implement the Concept of National-Patriotic Education of Children and Youth and Methodical Recommendations on National-Patriotism Education in General Educational Institutions]. *Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine. June 16, 2015. № 641*. Retrieved from: <http://old.mon.gov.ua/ru/aoy^tipiie^u/pohta^ue/4068> [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro koordynatsiinu radu z pytan natsionalno-patriotychnoho vykhovannia pry mistsevi derzhavni administratsii [On Approval of the Model Regulations on the Coordination Council on National Patriotism Education at the Local State Administration]. *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. December 07, 2016. № 999*. – Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249625271> [in Ukrainian].
9. Pro Stratehiiu natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi na 2016 – 2020 roky [About the Strategy of National-Patriotic Education of Children and Youth for 2016-2020]. *Decree of the President of Ukraine. October 13, 2015. № 580/2015*. Retrieved from: zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015 [in Ukrainian].
10. Pro utvorennia Mizhvidomchoi komisii z pytan natsionalno-patriotychnoho vykhovannia [On the formation of the Interdepartmental Commission on national-patriotic education]. *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. July 22, 2015. № 524*. – Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/524-2015-p> [in Ukrainian].

Корнієвський Сергій Володимирович

Кандидат наук з державного управління

Управління молоді і спорту Дніпропетровської облдержадміністрації
49006, Дніпро, вул. В. Антоновича, 70**Korniiievskiyi Sergii**

PhD in public administration

Department of Youth and Sports of Dnipropetrovsk Regional State Administration
70, V. Antonovicha St., Dnipro. 49006, UkraineEmail: unexp@ukr.net

Цитування: Корнієвський С. В. Підвищення ефективності кадрового потенціалу органів влади щодо реалізації заходів у сфері національно-патріотичного виховання молоді / С. В. Корнієвський // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 9. – С. 52-62.

Citation: Korniiievskiyi, S.V. (2018). *Pidvyshchennia efektyvnosti kadrovoho potentsialu orhaniv vlady shchodo realizatsii zakhodiv u sferi natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodi* [Efficiency improvement of the authorities personnel potential concerning measures implementing in the sphere of the national and patriotic education of youth]. *Public administration aspects*, 6 (9), 52-62.

Стаття надійшла / Article arrived: 06.09.2018

Схвалено до друку / Accepted: 18.09.2018

Концептуалізація управління процесами розвитку територіальних громад

Бобровська О. Ю., Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Розглянуто першооснову формування явища розвитку суспільства на рівні територіальних громад. Наведено результати дослідження розширення можливостей розвитку територіальних громад як первісного рівня існування суспільства в умовах модернізації місцевого самоврядування шляхом запровадження процесного підходу. Наведено докази пріоритетної ролі процесів розвитку територій і необхідність створення систем управління процесом розвитку як фрактальної системи місцевого самоврядування.

Зазначено, що управління процесами розвитку на місцевому рівні ще не доведено до теоретико-методичної чіткості; не надано теоретичні характеристики, параметри і показники процесів розвитку; не змодельовано технології побудови і плину; не визначено підходи до оцінювання результатів процесів відповідно до векторів розвитку громад, що засвідчує відсутність дієвого управління явищем розвитку, починаючи з первісного рівня його виникнення.

Для вирішення проблеми інтенсифікації і підвищення темпів розвитку територіальних громад розроблено концептуальне бачення процесного управління, створення системи управління процесами, яка розглядається як фрактальна складова частина системи місцевого самоврядування. Вона представлена понятійним апаратом управління процесами, запропонованим визначенням понять «процес», «процес розвитку», контуром управління процесами, структурою механізму управління процесу розвитку в контурі управління.

Визначено критерії і показники керованості розвитком процесів шляхом дотримання допустимих меж їх коливань. Надані пропозиції поглиблюють теоретико-методичну основу процесного управління. Запропонований алгоритм проектування процесів розвитку на першому етапі їх життєвого циклу дозволяє упорядковувати діяльність з управління процесами розвитку, скоротити шлях і час на їх реалізацію.

Ключові слова: алгоритм побудови процесу; критерії і показники оцінювання; управління; органи управління; механізм управління

Conceptualization of the management of the processes of development of territorial communities

Bobrovska O. Y., Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

Considered the first principle of the formation of the phenomenon of development of society at the level of territorial communities. The results of the study of the expansion of the possibilities of development of territorial communities as the initial level of society existence in the conditions of modernization of local self-government through the introduction of a process approach are given. The proofs of the priority role of the processes of development of territories and the necessity of creating control systems for the development process as a fractal system of local self-government are given. It is noted that the management of development processes at the local level has not yet been brought to theoretical and methodological clarity; not provided theoretical characteristics, parameters and indicators of development processes; the technology of construction and flow is not simulated; There are no defined approaches to the evaluation of the results of processes in accordance with the vectors of community development, which testifies to the lack of effective management of the phenomenon of development, starting with the initial level of its occurrence. To solve the problem of intensification and increase of the development of territorial communities, a conceptual vision of process management, creation of a system of process management, which is considered as a fractal component of the system of local self-government is developed. It is represented by a conceptual apparatus for controlling processes proposed by the definition of the concepts of «process», «development process», the path of process management, the structure of the mechanism for managing the development process in the control circuit. Criteria and indicators of controllability of development of processes are determined by adhering to the allowable limits of their fluctuations. The given proposals deepen the theoretical and methodological basis of process management. The proposed algorithm for designing development processes at the first stage of their